

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a final draft of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Limnell, M. & Eloranta, S. 2022. Kuinka saatella vanhus arvostavasti kohti kuolemaa? Talk-verkkolehti, HYVE / Health and Well-being 23.11.2022.

Link to the original publication: <https://talk.turkuamk.fi/hyve/kuinka-saatella-vanhus-arvostavasti-kohti-kuolemaa-kokemuksia-hoitajien-ryhmatapaamisista/>

All material supplied via Turku UAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Kuinka saarella vanhus arvostavasti kohti kuolemaa?

23.11.2022

Kirjoittajat

Minnamaissi Linnell terveydenhoitaja, sosiaali- ja terveystieteiden (YAMK), gerontologinen asiantuntijuus, Turun ammattikorkeakoulu

Sini Eloranta TtT, dosentti, yliopettaja, Turun ammattikorkeakoulu

Ohjatut saattohoidon ryhmäkeskustelut voivat toimia paitsi oppimistilanteina myös kollegiaalisena vertaistukena ja voimavaroja tuovina hetkinä. Ryhmätapaamisia kehitettiin hoitajien tueksi ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyönä.

Työyhteisö mahdollistaa hoitajille oppimisympäristön, jossa voidaan jakaa tietoa ja kokemuksia koetuista hoitotilanteista ja oppia niistä yhdessä lisää. Hoitajien jaksamisen ja osaamisen tukeminen vaikuttaa suoraan myös hoidon laatuun.

Perustason saattohoito-osaaminen kaipaa vahvistamista

Saattohoito-osaaminen kaipaa Suomessa vahvistamista. Lähestyvää kuolemaa ei osata aina tunnistaa, vaan saatetaan lähettää vanhus elämänsä viimeisimpinä hetkinä päivystykseen.

Tutkimusten mukaan kivunhoitokaan ei aina toteudu parhaalla mahdollisella tavalla omassa hoivapaikassa. Hoidon päämäärästä ei saavuteta yhteisymmärrystä läheisten kanssa tai niistä ei keskustella riittävästi. Kuolevalle itselleen ei osata antaa riittävästi psykososiaalista tukea.

Sittemmin toimeen on ryhdytty osaamisen parantamiseksi – muun muassa lisäämällä saattohoidon opetusta oppilaitoksissa. Silti edelleen kentällä jo työssä olevilla ammattilaisilla on paikoitellen tarvetta osaamisen tuelle, etenkin perustason saattohoitoyksiköissä.

Mitä mieltä hoitajat itse ovat?

Ikäihmisten kehittämisverkosto GeroMetro toteutti saattohoitoon liittyvän kyselyn hoitoalan ammattilaisille vuonna 2021. Kyselyssä tiedusteltiin koulutuksen ja kehittämisen tarpeita yli 400 saattohoidon parissa työskentelevältä ammattilaiselta pääkaupunkiseudulla ja lähikunnissa Keravalla, Kirkkonummella ja Lohjalla.

Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toteutti vuonna 2020 laajan toimintayksikkökyselyn, johon vastasi 1 528 ympärivuorokautisen hoivan yksikköä ja 840

kotihoidon yksikköä. Kyselyssä oli mukana julkisen ja yksityisen puolen toimijoita. THL:n kysely liittyy Vanhuspalvelujen tila -seurantaan, jota THL on toteuttanut vuodesta 2013 alkaen.

Hoitajat toivoivat täydennyskoulutusta psykososiaalisen tuen antamisessa, henkisten ja hengellisten tarpeiden tunnistamisessa sekä surussa tukemisessa. Koulutusmuodoksi he toivoivat paitsi perinteisiä asiantuntijaluentoja myös keskustelullista osaamisen kehittämistä omassa työyhteisössä.

Voisiko hoitajien toiveiden mukaista keskustelullista lisäkoulutusta toteuttaa?

Työyhteisöissä käytävät refleктоivat keskustelut ammattilaisten kesken ja case-tapausten analysointi on todettu olevan arvokasta ja tehokasta oppimista. Kohtaamistaidot ja vuorovaikutusosaaminen kehittyvät kasvotusten yhdessä toisten ammattilaisten kanssa keskustellen ja toisten esimerkeistä oppimalla. Samalla päästään jakamaan tietoa ja vaihtamaan kokemuksia kollegoiden kanssa. Siinä mahdollistuvat myös vertaistuki ja niin sanottu hiljaisen tiedon siirtyminen hoitajalta toiselle.

Saatavilla olevat saattohoidon täydennyskoulutukset, esimerkiksi Saattohoitopassi, ovat verkkopohjaisia oppimisalustoja. Tällaista vuorovaikutuksellista keskusteluun pohjaavaa koulutusmallia ei toistaiseksi ole ollut käytössä. Sille vaikuttaisi kuitenkin olevan selkeä tarve ja paikka.

Ryhmätapaamismalli hoitajien lisäkoulutustoiveiden pohjalta

Aiheet muodostuivat kirjallisuudesta tunnistettujen koulutustarpeiden pohjalta seuraavasti: Kuoleman läheisyyden tunnistaminen, saattohoitopäätös, kivun hoito, oma suhtautuminen kuolemaan, kuolevan kohtaaminen, läheisen kohtaaminen ja surutyö muodostivat teemat tapaamisille.

Tavoitteena oli, että tapaamiset voitaisiin pitää omassa työyhteisössä ja mahdollistaa ne tällä tavoin mahdollisimman monelle hoitajalle. Sopivaksi tapaamisen kestoksi arvioitiin noin 60–90 minuuttia. Hoitajien työvuorojen vaihtumisen hetkellä katsottiin olevan tapaamisen toteuttamiseen sopivin ja joustavin ajankohta.

Ryhmätapaamisten pilotti järjestettiin Hämeenlinnassa keväällä 2022. Tapaamisia pidettiin yhteensä kuusi, joista osa etätapaamisina covid-rajoitusten vuoksi. Aiheet, joita tapaamisissa käsiteltiin, muodostivat etenevän, toinen toistaan täydentävän kokonaisuuden. Kukin tapaaminen sisälsi aluksi päivän aiheeseen johdattelevan alustuksen, jonka piti ryhmänohjaajana toiminut opinnäytetyöntekijä. Tämän jälkeen aiheesta oli tarkoitus keskustella yhdessä, jakaa kokemuksia ja osaamista sekä mahdollistaa vertaistuen saaminen ryhmässä.

Etänä ei virinnyt keskustelua, toisin kuin lähitapaamisessa

Lähitapaamisessa tavoitettiin hyvä vuorovaikutuksellinen tunnelma ryhmässä ja päästiin jakamaan kokemuksia ja tunteita niistä reflektiivisesti keskustellen. Etätapaamisissa sitä vastoin ei keskustelua juurikaan syntynyt. Hämeenlinnan hoivakodissa kaikki tapaamiseen osallistujat olivat yhden päätteen takana, jolloin keskusteluun osallistuminen olikin hyvin vaikeaa.

Mahdollista jatkoa silmällä pitäen tapaamiset olisi parasta toteuttaa lähitapaamisina ja vieläpä samalla osallistujaporukalla, koska tapaamisten sisällöt täydentävät toinen toisiaan. Jos tapaamisia kuitenkin toteutettaisiin etänä, jokaisella osallistujalla olisi tärkeää olla käytettävissään oma älylaite, jonka kautta tapaamiseen voisi osallistua. Näin voitaisiin paremmin tavoittaa vuorovaikutuksellinen kontakti myös etänä.

Ryhmätapaamiset täydentämään verkkopohjaista oppimista

Saattohoito-osaamiseen, etenkin kuolevan itsensä ja hänen läheisensä arvostavaan kohtaamiseen, olisi ammattilaisten mielekästä saada lisävahvistusta pohtimalla näitä asioita ja keinoja yhdessä toisten ammattilaisten kanssa.

Ohjatut saattohoidon ryhmätapaamiset toimisivat hyvin jo olemassa olevan, pitkälti verkkopohjaisen lisäkoulutustarjonnan rinnalla ja niitä täydentäen.

Lue lisää Minnamaissi Limmelin opinnäytetyöstä:

[Hoitajille kohdennetuilla ryhmätapaamisilla tukea perustason saattohoito-osaamiseen](#)

Lähteet:

Anttonen Mirja Sisko 2016. Kuoleman vaikeuden lievittäminen kuoleman todellisuuden kohtaavassa ja ohittavassa saattohoidossa. Substantiivinen teoria saattohoidosta potilaan, perheenjäsenen ja hoitohenkilökunnan näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere University Press. Saatavana osoitteessa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98745/978-952-03-0066-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Autio, Tiina; Granberg, Margit & Peltonen, Miia 2021. Kysely palliatiivisesta- ja saattohoidosta GeroMetro-verkostolle kevät – syksy 2021. Saatavana osoitteessa: https://www.socca.fi/files/9472/GeroMetron_saattohoitokyselyn_raportti.pdf.

Cunningham, Nicola; Cowie, Julie; Watchman, Karen & Methven, Karen. 2019. Understanding the training and education needs of homecare workers supporting people with dementia and cancer: A

systematic review of reviews. *Dementia* 19(8), 2780–2803. Saatavana osoitteessa: <https://doi.org/10.1177/1471301219859781>.

EduPal 2020. Palliatiivisen koulutuksen kehittäminen. Opetus- ja kulttuuri ministeriö. Saatavana osoitteessa: <https://www.palliatiivisenkoulutuksenkehittaminen.fi/wp-content/uploads/sites/42/2020/11/EduPal-uitiskirje-syksy-2020.pdf>.

Etene 2004 – ETENE 2004. Kuolemaan liittyvät eettiset kysymykset terveydenhuollossa. Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta (ETENE). Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2004. Saatavana osoitteessa: <https://etene.fi/documents/1429646/1559098/ETENE-julkaisu+4+Kuolemaan+liittyv%C3%A4t+eettiset+kysymykset+terveydenhuollossa.pdf/6a1cd043-354c-486d-b554-e9f37159924e/ETENE-julkaisu+4+Kuolemaan+liittyv%C3%A4t+eettiset+kysymykset+terveydenhuollossa.pdf>.

Forsius, Pirta; Hammar, Teija; Finne-Soveri, Harriet & Alastalo, Hanna 2021. Elämän loppuvaiheen hoidon osaaminen kaipaa vahvistusta iäkkäiden palveluissa. Saatavana osoitteessa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143514/TUTI2021_075%20k.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

Gamondi, Claudia; Larkin, Philip; Payne, Sheila 2013. Core competencies in palliative care: an EAPC White Paper on palliative care education – part 1. *European Journal of Palliative Care* 2013 20(2). Saatavana osoitteessa: <http://www.professionalpalliativehub.com/sites/default/files/EJPC20%282.3%29EAPC-WhitePaperOnEducation.pdf>.

Gamondi, Claudia; Larkin, Philip; Payne, Sheila 2013. Core competencies in palliative care: an EAPC White Paper on palliative care education – part 2. *European Journal of Palliative Care* 2013 20(3). Saatavana osoitteessa: https://www.sicp.it/wp-content/uploads/2018/12/6_EJPC203Gamondi_part2_0.PDF.

Heikkilä, Kirsi 2006. Työssä oppiminen yksilön lähtökohtien ja oppimisympäristöjen välisenä vuorovaikutuksena. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavana osoitteessa: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/67574>.

Hellström, Martti; Johnson, Peter; Leppilampi, Asko; Sahlberg, Pasi 2015. Yhdessä oppiminen. Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Into Kustannus. Helsinki.

Kupias, Päivi & Peltola, Raija 2019. Oppiminen työssä. Gaudeamus Oy. Tallinna.

Piirainen, Arja & Skaniakos, Terhi 2011. Ohjaajien vertaisryhmä ohjaus- ja oppimisyhteisönä aikuiskoulutuksessa. Teoksessa *Vertaisuus voimavarana ohjauksessa*. Penttinen, Leena; Plihtari, Elina; Skaniakos, Terhi & Valkonen, Leena (toim.). Jyväskylän yliopistopaino. Saatavana osoitteessa: <https://jvx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47643/978-951-39-4497-1.pdf>.

Piirainen, Arja & Skaniakos, Terhi 2014. Pienryhmäohjaajien vertaisryhmä andragogisessa koulutuksessa. *Aikuiskasvatus*, 34(2), 107–120. Saatavana osoitteessa: <https://doi.org/10.33336/aik.94086>.

Saarto, Tiina, Finne-Soveri, Harriet & asiantuntijatyöryhmä 2019. Suositus palliatiivisen hoidon palveluiden tuottamisesta ja laadun parantamisesta Suomessa. Palliatiivisen hoidon asiantuntijaryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:68. Helsinki. Saatavana osoitteessa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161946/STM_2019_68_Rap.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik 2005. Dialoginen verkostotyö. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

STM 2021. Selvitys sääntelytarpeista ja työryhmän näkemyksistä lainsäädännön muuttamisesta. Elämän loppuvaiheen hoitoa, itsemääräämisoikeutta, saattohoitoa ja eutanasiaa koskevan lainsäädäntötarpeen asiantuntijatyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:23. Helsinki. Saatavana osoitteessa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163380/STM_2021_23_R.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

THL 2021. Ikääntyminen. Saattohoitopassi-verkkokurssi. Saatavana osoitteessa: <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/elaman-loppuvaiheen-hoito/osaaminen-ja-koulutus/saattohoitopassi-verkkokurssi>.

Wenger, Etienne 1998a. Communities of Practice – Learning, Meaning, and Identity. Institute for Research on Learning. Cambridge University Press. Saatavana osoitteessa: https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Communities%20of%20practice%20and%20learning%20and%20meaning%20and%20identity&publication_year=1998&author=Wenger%20CE.

Wenger, Etienne 1998b. Communities of Practise: Learning as a Social System. Saatavana osoitteessa: https://participativelearning.org/pluginfile.php/636/mod_resource/content/3/Learningasocialsystem.pdf.

Ylisassi, Hilikka; Hasu, Mervi; Heikkilä, Heli; Käpykangas, Sari; Saari, Eveliina; Seppänen, Laura; Valtanen, Elisa 2016. Työntekijöiden kehittämistoimijuutta edistämässä. Kehittämismenetelmäkokeilujen tuloksia vanhuspalveluissa. THL. Helsinki. Saatavana osoitteessa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130508/Ty%C3%B6ntekij%C3%B6iden%20kehitt%C3%A4mistoimijuutta%20edist%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4.pdf?sequence=1>.